

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

موضوع: وقت مشترک و مخصوص/مواقیت الصلاة

بحث در این بود که "لکل صلاة وقتان" یعنی برای هر نمازی دو وقت تصور می شود و وجود دارد؛ وقت اشتراکی و وقت اختصاصی که مقداری در این رابطه بحث شد و اما ثمره بحث این است که اگر شخصی پیش از ظهر فکر کرد که وقت داخل شده و نمازش را خواند و بعد از اینکه شروع به خواندن عصر کرد وقت داخل شد، بنابر قول به اینکه وقت اختصاصی نداریم و وقت اشتراکی است نماز عصرش صحیح است فقط از نظر مراعات ترتیب بین ظهر و عصر تخلف صورت گرفته یعنی شرط ترتب بین ظهر و عصر مفقود شده و این ترتب نیز در جائی صحیح است که انسان توجه و التفات داشته باشد بنابراین طبق قاعده "لاتعاد" که بعداً خواهیم خواند نمازش صحیح است اما بنابر قول به اینکه وقت اختصاصی داریم که ما و امام و آقای بروجردی و برخی دیگر اینطور قائلیم نماز عصرش صحیح نیست زیرا در واقع نماز عصر را در وقت اختصاصی ظهر خوانده و این مانند کسی است که قبل از وقت نماز خوانده بنابراین نماز این شخص باطل است.

امروز ما در سه موضوع بحث خواهیم کرد که اول همین شناخت ثمره بحث بود که به عرضتان رسید، دوم بحث در قاعده "من أدرك" و اینکه شارع مقدس طبق این قاعده وقت اختصاصی را وسعت می دهد و سوم بحث در قاعده "لاتعاد".

عرض کردیم دلیل عمده قائلین به وقت اختصاصی مثل آقای بروجردی خبر داود بن فرقد یعنی خبر ۷ از باب ۴ از ابواب مواقیت الصلاة می باشد که قبلاً چند بار آن را خواندیم و گفتیم که دلالتش بر وقت اختصاصی بسیار صریح می باشد، البته گفتیم که خبر ۱۷ و ۱۸ از همین باب ۴ نیز بر وقت اختصاصی دلالت دارند و بعلاوه ما گفتیم که استثناء در "إذا زالت الشمس دخل الوقتان إلا أن هذه قبل هذه" که در روایات دیگر آمده استثناء متصل است و در واقع می خواهد بگوید "إلا أن وقت هذه قبل وقت هذه" و بعدش نیز دارد "ثم أنت في وقت منهما جميعاً حتى تغيب الشمس" که همین عبارات نیز دال بر وقت اختصاصی هستند، خلاصه اخبار متعددی داریم که بر وقت اختصاصی دلالت دارند و دلیل فقط بر خبر داود بن فرقد و امثاله منحصر نیست، بنابراین با توجه به مطالبی که تا به حالا عرض کردیم مطلب کاملاً برای ما روشن شد.

صاحب عروه نیز کلامی دارد که شاهد عرض ما می باشد، ایشان در فصل اوقات یومیه و نوافلها بعد از ذکر اصل مطلب و اینکه وقت اختصاصی داریم چند مسئله ذکر کرده به این بیان که: «مسئلة ۱۱: کل صلاة أدرك من وقتها في آخره مقدار ركعة فهو أداء، ويجب الإتيان به، فإن من أدرك ركعة من الوقت فقد أدرك الوقت كن لا يجوز التعمد في التأخير إلى ذلك»^۱. در اینجا هیچ حاشیه ای از فقهاء نیست و همه این مطلب را پذیرفته اند و ما نیز وارد بحث از همین قاعده "من أدرك" می شویم.

آیت الله العظمی آقای بروجردی اعلی الله مقامه بعد از اینکه ثابت کرده وقت اختصاصی داریم به سراغ قاعده

^۱ العروة الوثقی، سید محمد کاظم یزدی، ج ۲، ص ۲۶۲، مسئله ۱۱.

وسائط را ذکر می کند یعنی تمام رجال در سلسله سند را ذکر می کند.

شیخ صدوق ۶ هزار حدیث در من لا یحضر نقل کرده که ۴ هزار مسند و ۲ هزار مرسل می باشد و در اول کتاب نیز فرموده من آنچه بین خود و خدای خودم حجت می دانم نقل کرده ام ، البته اخبار مسندی که نقل کرده نیز از کتب بعضی روایات اخذ کرده منتهی در آخر کتابش وسائط مابین خودش و آن صاحب کتاب را نوشته و همچنین در آخر جلد دوم جامع الرواة نیز این وسائط ذکر شده اند.

شیخ طوسی صاحب تهذیب و استبصار نیز اخبار را از کتب گرفته مثلا خودش از طبقه ۱۲ است ولی خبر را از کتاب کسی نقل کرده که از طبقه ۵ یا ۶ می باشد و البته ایشان نیز وسائط مابین خودش و آن صاحب کتاب را در آخر کتابش نقل کرده و همچنین در آخر جلد دوم جامع الرواة نیز وسائط شیخ طوسی ذکر شده است.

بقیه بحث بماند برای فردا إن شاء الله تعالی ...

والحمد لله رب العالمین و صلی الله علی
محمد و آله الطاهرین

"من أدرك" رفته زیرا این قاعده به وقت اختصاصی وسعت می دهد، عرض کردیم که این قاعده که در واقع روایت است هم در کتب ما و هم در کتب عامه نقل شده، شیخ در خلاف جلد ۱ صفحه ۲۶۸ و همچنین محقق در معتبر و صاحب جواهر همگی این قاعده را ذکر کرده اند.

این قاعده در وسائل الشیعة جلد ۳ صفحه ۱۵۷ باب ۳۰ از ابواب مواقیات ذکر شده و در سند این خبر "من أدرك رکعة من الوقت فقد أدرك الوقت كله" بحثی نیست .

مرحوم بجنوردی نیز در جلد اول صفحه ۶۶ الی ۱۰۱ قواعد فقهیه این قاعده را مطرح کرده و بسیار مفصل از آن بحث کرده که مراجعه و مطالعه بفرمائید.

خب و اما قاعده بعدی که در اینجا ذکر شده قاعده "لا تعاد الصلاة إلا من خمس: الطهور والوقت والقبلة والركوع والسجود" می باشد، صاحب وسائل این خبر را در چند جا ذکر کرده؛ اول در جلد ۱ وسائل صفحه ۲۶۰ در باب ۳ از ابواب وضوء ، دوم در باب ۲۹ از ابواب قرائت صلاة.

خبری را به عنوان نمونه می خوانیم: ﴿وإسناده عن زرارة عن أبي جعفر عليه السلام، أنه قال: لا تعاد الصلاة إلا من خمسة: الطهور، والوقت، والقبلة، والركوع، والسجود.﴾

ورواه في (الخصال) كما يأتي في أفعال الصلاة. ۲

قبلا عرض کردیم که مشی مشایخ ثلاثه در نقل خبر با هم متفاوت است، مرحوم کلینی در کافی وقتی خبری را نقل می کند از خودش تا امام معصوم علیه السلام تمام

^۲ وسائل الشیعة، شیخ حر عاملی، ج ۱، ص ۲۶۰، ابواب وضوء، باب ۳، حدیث ۸، ط الاسلامیة.